

NOVINE

gospodarskih, obertnijskih in narodskih stvari.

Izhajajo vsako sredo in saboto. Veljajo za celo leto po pošti 4 fl., sicer 3 fl.; za pol leta 2 fl. po pošti, sicer 1 fl. 30 kr.

Tečaj XIII.

V Ljubljani v sredo 4. julija 1855.

List 53.

Od stanovitnosti živinskih plemen.

Slaba stvar se boljša, ako se ji po pametnem prevdarku pridene ali primeša dobra, — rečemo pa: po pametnem prevdarku, ker mešarija brez pameti včasih le pokvari dobro stvar in ne zboljša slabe. To naši umni gospodarji dobro vejo, in takim je tudi znano, da poglavitno vodilo zivinoreje ima vselej in povsod biti: pari naj boljo živino z naj boljo in enako z enako!

Po teh vodilih si zamore gospodar svojo živino z domačo tako zboljšati, da mu ni treba ptuje in drage.

So pa nekteri zivinorejci, kateri le bolj hrepené po žlahni ptuji živini, in mislijo, če so le enkrat s svojo domačo kravico bili pri švajcarskem, mirc-taljskem ali kakem drugem žlahnem ptujem biku, so pa že vse opravili in da so že si zaredili žlahen zarod.

To je pa velika zmota, in treba se nam zdí, da o tem enkrat bolj natanko v naših listih govorimo, da gospodarji, katerim je morebiti lepa priložnost dana, svoje domače pleme požlahniti po ptujem, nikar ne mislijo, da v enem hipu je že vse opravljeno.

Če hočemo, da naša po ptujem blagu enmalo požlahnjena živina se ne bo kmalo spet zvergla v prejšno manj vredno, moramo stanovitno ravnati v plemenjenji, ker le veččasna stanovitnost nas pripelje do zaželjenega konca. Kar so oče začeli, pa ker jih je morebiti smert vzela, niso mogli dognati, naj umni sin naprej pelje, da bode izpeljal — sebi v prid od očeta začeto umno delo.

Prav naravno bo pa potem marsikdo vprašal: kako dolgo naj se tedaj tako ravna, da bomo dosegli stanovitno novo pleme?

Skušnje nas od tega učé, da skozi 5 rodov je treba se te stanovitnosti deržati, namreč prirejene mlade ženskega spola (postavimo, telíce) pariti z žlahnim očetom (bikom) tistega ptujega rodú, kterega smo si za požlahnjenje domače živine zbrali. Samo po sebi se razume, da ne more biti vseskoz ravno tisti oče, ampak da je dosti, ako je le ravno tisti rod.

Slavni učitelj kmetijstva in zivinoreje dr. Burger je to prav umevno s številkami dokazal. Recimo, pravi, da oče ptujega rodú ima za 100 delov žlahne kervi v sebi, domača živina, katero ž njo parimo, pa 0 (nič), — tedaj bo prvo mlado dobilo 50 delov (polovico kervi) od očeta, 50 (polovico) pa od matere.

Če potem takošno mlado pervega rodú ženskega spola, ki ima 50 delov (ali polovico) žlahne kervi, parimo z očetom z 100 deli žlahnosti, bo mlado v 2. rodu že imelo 75 delov ali 3 četertinke žlahne kervi, ker po rajtingi $100+50$ je toliko kot 150, razdeljeno na dvoje tedaj 75.

V 3. rodu ima oče kakor izpervega 100 delov žlahne kervi, mati (mlado 2. rodú) pa 75, tedaj bo dobilo mlado v 3. rodu že 87 delov in pol žlahnosti,

ker $100+75$ je toliko kot 175, razdvojeno ali na 2 dela razdeljeno, kar da 87 in pol.

V 4. rodu stoji rajtinga $100+87\frac{1}{2}$, to je, toliko kakor $187\frac{1}{2}$, razdvojeno, tedaj ima mlado v 4. rodu že čez 93 delov žlahne kervi.

Ne manjka tedaj mlademu v 4. rodu več kakor še pičlih 7 delov žlahne kervi, ktere obilo dobí v 5. rodu.

Tako se je po tem stanovitnem plemenjenji prelila počasi žlahna krí iz očeta ptujega v domačo rejo. Mislimo, da vsak bo to lahko zapopadel; za resnico tega pa so mu obile skušnje vestnih mož porok.

Besedica od hostne nastelje.

Kmetovavci, ki ne stanujejo predeleč od svojega gojzda (boršta), so navajeni vso svojo steljo jemati iz gojzda, — gojzdnarji pa nasproti, katerim je skerb le za ohranjenje gojzdov, kličejo: nikar tega! ali saj prav po pameti! Čujmo, kaj pravi gojzdnarski častnik „Mitth. des Forstv. d. öster. Alpl.“ od hostne nastelje:

„Za nasteljo je mah blizo toliko vreden kot slama; stelja hojevja, obilo zmešana z mahom, je pa še boljša od samega mahú; resa in tanke vejice smerečja in jelove dajejo slabo steljo, počasi trohniijo in le težki zemlji se tam pa tam kot gnoj priležejo; listje pa je za steljo in gnoj naj manj vredno. — Ako se stelja iz gojzdov jemlje, se jemlje gojzdu gnoj, ker gojzdov ne gnoji gospodar, ampak le sami sebe gnojé; gojzd je pa tudi zemlja, ktera obropana vsega listja, je le toliko rodovitna, kolikor ji dež rodovitnosti donša.

Gotovo tedaj pobiranje vse stelje iz gojzdov zatiruje drevje, da slabo raste; vendar je ta škoda, ktero rast drevja po tem terpi, toliko manjša, kolikor več rudninske (mineralske) moči ima zemlja v sebi, kolikor bolj vlažen (mokroten) in bolj v zatišji je gojzd, kolikor gosteji v mladem lesu je, in če obstoji iz bolj žlahnega listnatega drevja. Kjer se bukva in smreka na visoko rast plodite, je treba s pobiranjem stelje 40 do 50 let čakati, in stelja listja naj se nabira na pozno poletje in v začetku jeseni, stelja hojevja pa pozneje v jeseni. Mah in stelja naj se z lesenimi grabljami varno vkup grabita; resa naj se z ojstrimi grabljami tikama tal iztreblja, veje od smrek in jelk naj se pa ne klestijo preblizo debla, in nikar naj se jih na enkrat preveč ne klesti. Če hodi živina poleti navadno na pašo, potrebuje odrašeno govedo na leto 12 centov suhega listja za steljo, za mlado živino pa je zadosti 8 centov.

Od setve murbinega semena *).

Boleslavská družba za svilorejo v pruski Šlezii priporoča sevo murbinega semena takole:

*) Murbinega semena, ki ga je mogla ljublj. kmet. družba popred za drage dnarje iz Laškega kupovati, se prideluje popridnem prizadevanji dr. Strupi-a zdaj toliko na družbenem vertu, da se ga je zamoglo letos tudi na Stajarsko precej dati. Vred.